

СПРАВЖНІЙ ДУХОВНИЙ БАТЬКО

«Моя мрія в житті – бути Людиною. Моя мрія і, так щиро скажу, моя молитва, – щоб я був Людиною. Доброю, нормальною Людиною».

Це слова Блаженнішого Любомира Гузара, які вразили тисячі людей. Адже до нього ніхто й ніколи з публічних осіб в Україні не виловлював такого, здавалося б, простого, але водночас світоглядно засадничого бажання. І не один, почувши ці слова, мабуть, і сам задумався: а й справді, що означає бути тою Людиною – доброю, нормальною людиною, як це?

Вираз «бути людиною» має багато значень. Він є вихідним пунктом для різних галузей людської думки. Про це можна було б написати цілу енциклопедію. Блаженнішому Любомиру, гадаю, йшлося про людяність. Йшлося про те, щоби ми були людяними до самих себе, до наших ближніх. Щоби в іншій особі, незалежно від того, ким вона є, чим займається, яка в неї позиція,

ми бачили насамперед людину і ставилися до неї, відповідно, людяно. Мова не про якісь абстрактні богословські чи філософські міркування, а про те, щоб ми будували стосунки, які відповідають природі людини. Стосунки, у яких можна бути собою, відчувати до себе пошану. Гадаю, кожен, хто спілкувався з Блаженнішим Любомиром, невловимо відчував його повагу до іншого, попри різні погляди на світ чи політику.

Розповім одну історію. Якось до нього прийшла одна жінка-політик. Вона багато щось говорила, розказувала, а він з поваги до неї весь час мовчав. Під кінець вона його запитала: «Ваше Блаженство, чому ви мовчите?». На що він відповів: «Мене вчила мама, що з жінками треба або погоджуватися, або мовчати». Тобто, перш за все, жінку треба поважати, а все решта — вже похідне. Це велика мудрість й ознака справжньої людяності: виявити пошану іншій людині, навіть коли не поділяєш її переконань і поглядів.

Повага до людської гідності була основою його філософії «Бути людиною». Він завжди підкреслював, що вона є тим, що всіх єднає, витворює спільну платформу для побудови стосунків. А вже на цих стовпах — повазі й любові — можна будувати всі інші людські спільноти. Проте в сьогоднішньому світі, на жаль, нема достатнього розуміння потужної об'єднавчої сили цієї чесноти.

Наведу кілька прикладів. Блаженніший Любомир казав, що українці не поділяються на західняків і східняків, україномовних і російськомовних, а лише на тих, хто любить Україну і хто її не любить. Єднатися

через почуття страху чи наявність спільного ворога — дуже слабкий фундамент. Блаженніший виразно це підкреслював.

Або ж, на запитання, що би він хотів побажати олігархам, відповідав: частіше ходити на похорони. Очевидно, аби ті розуміли, що в них є дещо спільного з останнім жебраком. Бо смерть — той вимір людського буття, що стосується всіх без винятку.

Приходить мить, коли Господь кличе нас до себе із земного життя.

31 травня 2017 року Він покликав до себе Блаженнішого Любомира Гузара.

Блаженніший Святославе, в чому Вам — як людині і як Главі Церкви — не вистачає Блаженнішого Любомира?

Кожна людина унікальна. І коли вона відходить у вічність, завжди залишається пуста й порожнеча, яку ніким і нічим неможливо заповнити. Надто коли мова про Блаженнішого Любомира — я б сказав, Богом обдаровану і покликану людину, яка уприсутнювала не тільки себе, а й робила присутнім Господа Бога серед нас, — його місце ніхто й ніколи не заповнить. Це таке відчуття... Важко навіть дібрати слова, у чому воно полягає — настільки багатовекторне, багатопланове свідчення залишив він між нами. Намалюю лише кілька

штрихів, аби показати, як нам бракує вже самої фізичної присутності Блаженнішого Любомира. А читачі, сподіваюсь, зможуть мене доповнити.

У нашій Церкві, зокрема в Україні, від самого початку відчутно бракувало людей старшого покоління. Хоч ми й старіємося з кожним днем, але наша Церква є молода. Нам навіть сьогодні не вистачає серед священників та єпископату людей 50–70-ти років. Цей віковий проміжок фактично не закритий. Середній вік духовенства й монашества становить 35 років. Нам справді бракує старших, досвідчених осіб, таких старців, які б зрівнювали молодечий запал. Пригадую, як на одному своєму дні народження Блаженніший Любомир сказав: «Ех, якби молодість уміла, а старість могла!». Тож його присутність між нами й була, власне, отим моментом рівноваги. Він умів, знав, а ми в певних моментах щось та й могли.

Наша енергія — тобто його співробітників, які були між собою більш-менш однолітками і молодшими, — поєднувалася з його досвідом, з його мудрістю, з його второпністю. Він справді був для нас останньою інстанцією у вирішенні дуже багатьох питань. Бувало, і той має рацію, і той має рацію, а де ж та золота середина? Як вчинити правильно? Тоді я завжди йшов до Любомира.

Цікаво, що він ніколи не накидав своєї думки, ніколи не намагався керувати чимось за плечима Церкви. Такого не було ніколи. Але вже сама його присутність надавала впевненості, фундаментальності та якоїсь

солідності. І коли треба було врівноважити різні погляди, різні думки, різні стратегії та бажання, тоді старість, яка знає, зустрічалася з молодістю, яка може. Виходив унікальний симбіоз, така Божественна іскорка проскакувала, коли він відчував себе потрібним, а ми відчували себе на правильному шляху.

У такий спосіб ми пережили дуже багато непростих моментів. Деколи треба було приймати унікальні, доленосні рішення. Наприклад, Церква на Майдані чи Церква під час російської військової агресії проти України... І коли Церкві треба було визначитися щодо пандемії, — тоді нам усім, і мені особисто, дуже бракувало Любомира. Довелося звірятися з його координатами, які він свого часу нам залишив. Так, як робив Патріарх Йосиф, коли в тяжкі моменти питав себе: «А що б на це сказав Митрополит Андрей?». Так само й ми: «А що б на це сказав Блаженніший Любомир?».

Ще один пункт: у нашій Церкві ми відчуваємо гостру потребу в духовниках. Духівниках, які би справді могли бути провідниками людської душі до Господа Бога. Коли йдеться про духовність у постіндустріальному світі, це питання стоїть дуже гостро. Ми з Блаженнішим Любомиром багато про це говорили. Іноді з'являються младостарці, які беруть на себе відповідальність вирішувати долі людей, накидають їм ті чи інші свої бачення, та врешті й самі губляться, бо неправильно поводяться як духовні наставники.

Цю проблему мають усі Церкви, і православні також. Ми відчуваємо, що в суспільстві є запит на духовного

провідника, але він часто потребує певної корекції. Бо часом люди шукають, я б сказав, такого собі медіума між Богом і собою, який би визначав їхнє життя. Іноді навіть здається, що вони раді віддати комусь власну свободу: нехай той старець за мене вирішує, а я робитиму все так, як він мені сказав... Це все дуже делікатні питання, які стосуються стану здоров'я, духовного життя людини. І тут Блаженніший Любомир завжди був еталоном, з яким звірялися усі, кого Бог наділив мистецтвом духовного проводу.

Ми всі потребуємо духовного порадики, але такого, що справді був би здоровою духовною особистістю, такого навіть, можливо, прозорливого, який бачить, що є добре, а що — зле, але не накидає свого рішення, а допомагає людині дозріти в її духовному житті. Відчуваючи таку потребу, ми навіть сформували школу духовних провідників серед нашого монашества. Бо до кого звертатися, як не до монашества, коли ми шукаємо духовного батьківства чи духовного материнства? Свого часу ми також старалися робити вишкіл для духівників наших семінарій. І в контексті цієї потреби такі особи, як Блаженніший Любомир, — це справді посланий Богом дар.

Гадаю, багато людей пам'ятають Блаженнішого Любомира як духовного батька, не просто якогось абстрактного морального авторитета чи адміністратора церковного життя, а як справжнього духовного батька. Бо ми перетворюємося на суспільство безбатченків. Часто образ матері значно більше присутній у нашому житті,

ніж образ справжнього батька. У сенсі духовного батьківства Блаженніший Любомир був незамінний, ми й досі гостро відчуваємо, наскільки його нам бракує. Тому, зустрічаючись між собою, його учні в мистецтві духовного проводу продовжують оперувати його фразами, його судженнями в тій чи іншій ситуації, навіть його жартами, і, вже самі духівники, послуговуються ними, коли треба дати слушну пораду у Божому Дусі, в якому Господь Бог далі провадить свою паству.

Чи можливо навчитися бути таким наставником, як Блаженніший Любомир, чи це просто дар Божий для українського народу?

Духовне батьківство, як і духовне материнство — це дар Святого Духа. Він не дається якійсь закритій елітарній касті, Господь Бог усім роздає свої дари. Але кожен священник має бути духовним отцем, бо ж не дарма ми звертаємося до них «отче».

Апостол Павло каже, що священник — це, власне, ікона божественного батьківства, тому що через святі тайни він народжує у вірі духовних дітей. Так апостол Павло розумів свій зв'язок з тими, кого він навернув, охрестив, хто завдяки його проповіді став християнином. Коли він бачив, що приведені ним до Христа поводяться не дуже добре, то казав собі: «Я продовжую далі породжувати вас у муках, поки Христос не

виобразиться у вас». Він порівнював муки свого батьківства з муками породіллі, яка народжує нову людину.

Але дари, які роздає Господь Бог, потребують від людини співпраці. Є багато людей, наділених унікальним даром духовного батьківства або ж духовного материнства, — адже серед жіночого монашества теж є дуже цікаві особи, які вміють народжувати в муках нових християн. Кожна людина є унікальною, неповторною, кожна по-своєму працює з отриманими від Святого Духа дарами. Таким унікальним і неповторним був і Блаженніший Любомир. З одного боку, можна сказати: так, є багато духівників. (Хоч забагато їх ніколи не буває, завжди недостатньо.) Але Блаженніший Любомир був особливий — і через свій стиль, і через свою особисту історію.

ЗИМНА ВОДА. ПЕРШЕ ЗНАЙОМСТВО

У 1990 році отець Любомир Гузар уперше за 46 років приїхав в Україну.

Сам Блаженніший згадував:

«Ще був Радянський Союз. Я приїхав як турист. Приїхав поїздом з Риму. У Чопі ми стояли кілька годин, поки міняли рейки...

Пригадую, як дев'ять жінок несуть рейку, а їхній начальник, чоловік, стоїть собі з папіроскою і курить. А ті бідні жінки несуть ту рейку. Мені якось стало смішно. Знаєте, рівноправність мужчин і жінок...

Наступна зупинка була вранці у Славському. Я сам був у купе. А то, власне, зі Славського почалася наша подорож в чужину. Знаєте, коли я усвідомив, що то є Славське, мені сльози стали в очах. Стояти на рідній землі... То треба пережити, аби це зрозуміти. Ви направо, наліво обертаєтеся, і всюди говорять українською мовою. В Італії